

خانواده در بحران

برنامه «این شب‌ها» که هر هفته اندکی پیش از آغاز نیمه‌شب روی آنتن شبکه یک سیما می‌رود، هفته گذشته نیز 25 دقیقه مانده به 12 نیمه‌شب با اجرای علی درستکار پخش شد.

برنامه «این شب‌ها» که هر هفته اندکی پیش از آغاز نیمه‌شب روی آنتن شبکه یک سیما می‌رود، هفته گذشته نیز 25 دقیقه مانده به 12 نیمه‌شب با اجرای علی درستکار پخش شد.

جام جم سرا: این سومین هفته بود که گروه معارف سیما، برنامه این شب‌ها را با موضوع «خانواده در بحران» تدارک دید، موضوعی که به بررسی چالش‌های امروزی خانواده می‌پردازد و امشب نیز با همین موضوع ادامه خواهد یافت.

مهمان این شب‌ها، این بار دکتر محمد سمیعی، عضو هیات علمی دانشگاه تهران و نویسنده کتاب «خانواده در بحران» بود که در بحث‌هایش هم به اشتغال و تحصیل زنان اشاره کرد و هم از کتاب‌های درسی دانش‌آموزان انتقادی نرم کرد. انتقاد سمیعی از این بابت بود که در کتاب‌های درسی مدارس سهم ناچیزی به موضوع خانواده اختصاص یافته، آن هم در شرایطی که توجه به خانواده از نیازی‌های اساسی این روزهای ماست.

وی می‌گوید: کمتر از یک درصد مواد آموزشی آموزش و پرورش به نقش پراهمیت پدر بودن و مادر بودن می‌پردازد و اصولاً به جای آماده کردن فرزندان برای نقش‌آفرینی در خانواده و آگاهی‌بخشی به آنان درباره مفاهیمی نظیر فرزندآوری، همسررداری و زشتی طلاق و پیامدهای آن، به آموزش شیمی آلی و معدنی و مانند آن مشغول است! دانش آموز باید بداند طلاق یعنی چه؟ این مفهوم را بشناسد، خطرات آن را بداند و نظام آموزشی ما مسئول دادن این آگاهی‌هاست.

این عضو هیات علمی دانشگاه از آموزش و پرورش نقبی هم به آموزش عالی زد و گفت اگر قبول کنیم که وظیفه آموزش عالی تربیت نیروی ماهر و متخصص برای رفع نیازهای بازار کار است، چطور باید قبول کنیم که بیش از 60 درصد دانشجویان کشور خانم باشند ولی کمتر از 20 درصد از آنها موفق به پیدا کردن شغل شوند.

او این دو عدد را این گونه توضیح داد که وقتی بیش از 70 درصد از دختران وارد دانشگاه می‌شوند، معنی آن ظلم به زنان جامعه ماست، چون این طور که رایج است به نظر می‌رسد زنان باید بار سنگین مسئولیت کار و اشتغال در نسل بعدی را به دوش بکشند، در حالی که وظایف و مسئولیت سخت مادری نیز در وجودشان جریان دارد و خودشان به طور عاطفی، علاقه مند به انجام آن هستند.

سمیعی معتقد است اشتغال زنان جزو وظایف اصلی آنها نیست، اما چون بانوان آزادند اولویت‌های زندگی خود را مدیریت کنند به بازار کار راه می‌یابند. مهمان برنامه این شب‌ها از اشتغال زنان یک تفسیر هم ارائه داد و گفت وظیفه اصلی زنان ایفای نقش‌های همسری و مادری است که البته به علت نبود توازن در الگوی امروزی جامعه (در اولویت قرار گرفتن اقتصاد و معاش) به تاخیر می‌افتد.

این استاد دانشگاه نقش رسانه‌ها بر افکار عمومی و ساخت الگو برای آنها را نیز در این مسیر موثر دانست و توضیح داد که ماهواره و اینترنت دارای نفوذ نرم هستند که البته نرم هم باید با آن مقابله شود که این نرمش نیز از مسیر تفهیم و افتاح به دست می‌آید، آن هم به کمک صدا و سیما که جزو تاثیرگذارترین ابزارهای آگاه‌کننده در کشور است.

خانواده نهادی و دلبرانه

چالشی که از دید محمد سمیعی، رسانه‌ها در تولید آن نقش دارند، تقسیم خانواده‌ها به دو شکل نهادی و دلبرانه است که در خانواده نهادی، زن و مرد با تعهد و مسئولانه در خوشی و ناخوشی به انجام وظایف و حفظ نقش‌های خود می‌پردازند و خانواده‌های سالم و حامی را می‌سازند و در عوض در خانواده دلبرانه، زن و مرد در فضایی ناپایدار فقط می‌خواهند خوش باشند در حالی که خوشی به معنای دلبری، پاینده و پایدارنده نیست.

این استاد دانشگاه البته بخش مهمی از این اتفاقات را به نظام سرمایه‌داری ربط می‌دهد که با نهاد خانواده کاری کرد که رابطه عاشقانه در آن به هوس تبدیل شود و الگوی خانواده دلبرانه و خوشگذران را جایگزین خانواده نهادی کرد، اتفاقی که به باور او اگر در جامعه جا بیفتد دیگر کسی دنبال ازدواج و الگوی نهادی خانواده که با مسئولیت و مشکلات همراه است، نمی‌رود.

خانواده، قربانی تحصیل و اشتغال

او با بیان این مقدمه بار دیگر به موضوع اشتغال زنان اشاره کرد و گفت: من نه با تحصیلات دانشگاهی و نه با اشتغال بانوان مخالفم، آنچه با آن موافق نیستم این است که خانم‌ها آن قدر به تحصیلات و اشتغال بپردازند که نقش مادری و خانوادگی خود را فدای آن کنند، یعنی همان چیزی که دیدگاه‌های فمینیستی به آن اعتقاد دارد و می‌گوید هر انسانی باید در درجه اول به خوشبختی خودش فکر کند نه به چیزهای دیگر.

در واقع او معتقد است خانواده‌های امروزی قربانی تحصیل و اشتغال شده اند و حتی نظام آموزشی کشور نیز در همین مسیر قرار گرفته است. این نویسنده و استاد دانشگاه تاکید دارد که کمتر از یک درصد از مواد آموزشی در آموزش و پرورش به تبیین نقش پدری و مادری می‌پردازد و به جای آماده کردن فرزندان برای نقش‌آفرینی در خانواده و آگاهی بخشی به آنان درباره مفاهیمی نظیر فرزندآوری، همسررداری و پیامدهای طلاق، به آموزش شیمی آلی و معدنی و مانند آن مشغول است.

وی از دکتر گلزاری، روان شناس و معاون وزارت ورزش و جوانان نقل قولی می‌آورد که گفته است: بین ۳۵ تا ۴۰ درصد ازدواج‌ها در شهر تهران در همان چهار سال اول به طلاق منجر می‌شود، این در حالی است که در آمریکا یا دیگر کشورهای غربی، زنان، حمایت‌های زیادی را پس از طلاق دریافت می‌کنند؛ مثلاً در انگلستان برای خانمی که طلاق می‌گیرد، بیمه، خانه، مشاوره رایگان وجود دارد، اما با وجود نبود این خدمات در ایران، نرخ طلاق در حال رشد است.

دکتر سمیعی تاکید می‌کند: باید بدانیم پیشرفت غرب به بهای قربانی شدن خانواده به دست آمده است و این موضوع با وجود اعتراف متفکران غربی در سریال‌ها پنهان می‌شود؛ به طوری که در پشت صحنه این سریال‌ها و مطالعه زندگی شخصی بازیگران سریال‌های ماهواره‌ای که دارند سنت‌های ما را می‌شویند و می‌برند، تهوع‌آور است.

وی در این برنامه اشاره‌ای هم به ژاپنی‌ها داشت و تفاوت‌هایی که میان جامعه ما با آنها وجود دارد. او گفت: ژاپنی‌ها حواسشان به نقش مادری زنان شاغل هست، بنابراین وقتی زنان زایمان می‌کنند مرخصی طولانی و بعد از آن نیز کار پاره وقت را برای زنان کارمند برقرار می‌کنند، در حالی که ما کمتر چنین می‌کنیم.

نویسنده کتاب «خانواده در بحران» تاکید می‌کند: کارشناسان می‌گویند از تولد تا شش سالگی، سن طلایی برای نهادینه کردن ارزش‌های اساسی در وجود کودک است و کودک در محیط امن خانواده که همه او را دوست دارند و دلسوزانه با او رفتار می‌کنند، آینده روشنی دارد و این نقش را مدرسه، دانشگاه و رسانه نمی‌تواند جبران کند؛ خانواده مهم‌ترین فضا برای نهادینه شدن ارزش‌هاست و البته نه برای تضمین و گارانتی آن، در سنین بالاتر هم دولت و هم دانشگاه‌ها موظفند کار تربیت کودک را به نحو احسن انجام دهند.

به همین علت او تاکید کرد که خانواده و زندگی خانوادگی باید در سیاستگذاری‌ها دیده شود و اولویت، در آنها خانواده باشد نه اشتغال و کسب درآمد. سمیعی می‌گوید: در چهار برنامه اول توسعه پنج ساله کشور، خبری از توجه به خانواده نبود و در برنامه پنجم نیز فقط نامی از آن برده شده، بدون آن که برنامه مدونی برای توجه عملی به این نهاد مهم در نظر گرفته شده باشد.

امشب تماشای برنامه «این شب‌ها» را که به بررسی موضوع خانواده به عنوان بستر دینداری می‌پردازد، از دست ندهید.
(روزنامه جام جم)